

Інтелект

XXI

№4 2015

УДК 005.336.4

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ГО «ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ КОНКУРЕНЦІЇ»

№ 4 НАУКОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ «ІНТЕЛЕКТ ХХІ»
2015 Заснований у 2010 році. Виходить 6 раз на рік.
Реєстраційне свідоцтво КВ № 19206-9006 ПР від 05.07.2012 р.

Журнал внесено до списку друкованих періодичних видань, що входять до переліку наукових фахових видань України (економічні науки)
(Підстава: наказ №41 Міністерства освіти і науки України від 17.01.2014 р.)

Засновники і видавці: Національний університет харчових технологій
Громадська організація «Інститут проблем конкуренції»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2589 від 17.08.2006 р.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Гуткевич Світлана Олександрівна - головний редактор
доктор економічних наук, професор

Бернат Томаш - доктор, професор (Польща)

Бутнік-Сіверський Олександр Борисович - доктор економічних наук, професор

Воробйов Юрій Миколайович - доктор економічних наук, професор

Єрмошенко Микола Миколайович - доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України

Киричок Петро Олексійович - доктор технічних наук, професор

Корінько Микола Данилович - доктор економічних наук, професор

Мусіна Аміна Аміржанівна - доктор економічних наук, професор (Казахстан)

Оніщенко Ірина Григорівна - доктор політичних наук, професор

Руденко-Сударєва Лариса Володимирівна - доктор економічних наук, професор

Сафонов Юрій Миколайович - доктор економічних наук, професор

Федулова Ірина Валентинівна - доктор економічних наук, професор

Юренієнє Віргінія - доктор, професор (Литва)

Солоха Дмитро Володимирович - відповідальний секретар
доктор економічних наук, доцент

Мова видання: українська, російська, англійська.

Програмні цілі видання: розвиток науки і освіти, популяризація економічних знань, формування економічного типу мислення, інформування наукового середовища про сучасні дослідження та розробки в сфері економіки.

Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори матеріалів.

Редакційна колегія матеріали не повертає.

Редакційна колегія не завжди поділяє думку авторів.

У разі передруку посилання на журнал «Інтелект ХХІ» обов'язково.

Адреса наукового журналу «Інтелект ХХІ»:

<http://intelligence.org.ua>

E-mail: intelekt21@mail.ru

Технічний секретар – Дунда С.П., к.е.н., доц.

Офіційний сайт <http://intelligence.org.ua>

Підписано до друку 15.09.2015 р. Формат 70x100 $\frac{1}{16}$. Папір офсетний.

Друк офсетний. Обл. вид. арк. 10,04. Ум. др. арк. 8,6.

Тираж 100 прим. Замовлення № 16-326

Друк з оригінал-макету НТУУ «КПІ» ВПК «Політехніка»

Свідоцтво ДК № 1665 від 28.01.2004 р.

03056, м. Київ, вул. Політехнічна, 14, корп. 15. Тел. (044) 406-81-78

ІНТЕЛЕКТ XXI
НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

№ 4'2015

З М І С Т

I. СВІТОВА ЕКОНОМІКА ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Музиченко А. Г. Сучасний стан міжнародного туризму в умовах глобалізації	6
--	---

II. НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Веклич В. О. Економічні особливості державної правової політики	13
Григорців М. В. Система НАССР: принципи та переваги впровадження	23
Котков С. В. Стохастичний факторний аналіз системи показників ефективності діяльності підприємств цукрової галузі	28
Тур О. В. Формування поняття стратегія розвитку підприємства	38

III. ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Антохов А. А. Можливості інноваційного саморозвитку Карпатського регіону в експертних оцінках	46
Ковальова М. Л. Інвестиції як необхідна умова розвитку зовнішньоекономічної діяльності регіонів	57

IV. БІЗНЕС ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ

Боковець В. В. Корпоративні конфлікти при перерозподілі власності	63
Бурлуцька С.В. Ентропійні характеристики механізмів пружної реакції соціально-економічної системи	71
Волошенко А. В. Корупція: причини, наслідки та проблеми ефективної протидії	77
Ємцев В. І. Ключові суперечності при впровадженні концепції соціальної відповідальності бізнес-структур в Україні	85
Корінько М. Д. Аудиторський контроль праці	96

V. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Тарасенко І. О. Методологічні аспекти екологічного менеджменту підприємств	104
--	-----

ІНФОРМАЦІЯ

110

ИНТЕЛЛЕКТ XXI
НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

№ 4'2015

СОДЕРЖАНИЕ

I. МИРОВАЯ ЭКОНОМИКА И МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ

Музыченко А. Г. Современное состояние международного туризма в условиях глобализации	6
--	---

II. НАЦИОНАЛЬНАЯ ЭКОНОМИКА

Веклич В. А. Экономические особенности государственной правовой политики	13
Грыгорцив М. В. Система НАССР: принципы и преимущества внедрения	23
Котков С. В. Стохастический анализ системы показателей эффективности деятельности предприятий сахарной отрасли	28
Тур А. В. Формирование понятия стратегия развития предприятия	38

III. ИНВЕСТИЦИОННО-ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Антохов А. А. Возможности инновационного саморазвития Карпатского региона в экспертных оценках	46
Ковалёва М. Л. Инвестиции как необходимое условие развития внешнеэкономической деятельности регионов	57

IV. БИЗНЕС И ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЙ КАПИТАЛ

Боковец В. В. Корпоративные конфликты при разделе собственности	63
Бурлуцкая С. В. Энтропийные характеристики механизмов упругой реакции социально-экономической системы	71
Волошенко А. В. Коррупция: причины, последствия и проблемы эффективного противодействия	77
Емцев В. И. Ключевые противоречия при внедрении концепции социальной ответственности бизнес-структур в Украине	85
Коринько Н. Д. Аудиторский контроль труда	96

V. ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ

Тарасенко И. А. Методологические аспекты экологического менеджмента предприятий	104
---	-----

ИНФОРМАЦИЯ 110

INTELECT XXI
S C I E N T I F I C J O U R N A L

No 4'2015

CONTENT

I. WORLD ECONOMY AND INTERNATIONAL RELATIONS

Muzychenko A. The present state of the international tourism in the globalization conditions	6
--	---

II. NATIONAL ECONOMY

Veklych V. Economic features of national policy	13
Hryhortsiv M. HACCP: principles and benefits of its implementation	23
Kotkov S. Stochastic factor analysis of performance indicators enterprises of sugar industry	28
Tur O. Formation concept strategy of development of the enterprise	38

III. INVESTMENT-INNOVATIVE ACTIVITY

Antohov A. Opportunities of innovative self-development of the Carpathian region in expert estimates ...	46
Kovalova M. Investment as a necessary condition for the development of foreign economic activity of the region	57

IV. BUSINESS AND INTELLECTUAL CAPITAL

Bokovets V. Corporate conflicts in redistribution of property	63
Burlutska S. Characteristics entropy of resilience reaction mechanisms of the socio-economic system	71
Voloshenko A. Corruption: causes, consequences and problems of effective counteraction	77
Yemtsev V. Key contradictions in social responsibility concept implementation by the business structures in Ukraine	85
Korinko M. Audit control of labour	96

V. ECOLOGICAL PROBLEMS

Tarasenko I. Methodological aspects of environmental management enterprises	104
---	-----

<i>INFORMATION</i>	110
--------------------	-----

УДК 657.6

Корінько М. Д.,

д. е. н., професор,

зав. кафедри аудиту,

Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

АУДИТОРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ПРАЦІ

Узагальнено організаційно-методичне забезпечення здійснення аудитором контролю грошових коштів суб'єкта господарювання. Встановлено, що для здійснення контролю за напрямом «грошові кошти» аудитор доцільно оцінити систему внутрішнього контролю підприємства з використанням окремих процедур та тестів. За результатами такої оцінки аудитор отримає обґрунтовані критерії для вибору методики аудиторського контролю. Виділено етапи аудиторської перевірки грошових коштів.

Ключові слова: аудиторський контроль, підприємницька діяльність, грошові кошти, суб'єкти господарювання, праця.

АУДИТОРСКИЙ КОНТРОЛЬ ТРУДА

Коринько Н. Д.

Обобщено организационно – методическое обеспечение осуществления аудитором контроля денежных средств субъекта хозяйствования. Определено, что для осуществления контроля по направлению «денежные средства» аудитор целесообразно осуществит оценку системы внутреннего контроля с использованием отдельных процедур и тестирования. В результате такой оценки аудитор получит обоснованные критерии выбора методики аудиторского контроля. Выделено этапы аудиторской проверки денежных средств.

Ключевые слова: аудиторский контроль, предпринимательская деятельность, денежные средства, субъекты хозяйствования, труд.

AUDIT CONTROL OF LABOUR

Korinko M.

Generalized organizational and methodological support of the implementation of auditor control of the funds of the entity. Scientists dedicate their studies covering the fundamentals of organization and methodology of the audit of the financial statements as a whole and of its individual forms, or activities of business entities. Questions solve problems that arise in the process of organization and methodology of funds necessitate individual studies. Provides that the purpose of inspection by the auditor of the funds is to obtain sufficient evidence in the

process of forming an independent opinion to give an informed opinion on the results of the implemented control in relation to the legality, reliability and appropriateness of operations with monetary funds and their compliance with the accounting standards of the current legislation. Stages in the audit of funds. Set that to control the direction of the funds ' auditor should assess the internal control system of the enterprise with the use of specific procedures and tests. The results of this assessment, the auditor will receive reasonable criteria for selection of methods of auditing. The use in practice of the generalized directions of the organization and methods of auditing the funds will provide an opportunity to improve the formation of information to improve the efficiency of its use in the control system of entrepreneurial activity. The results of the study are an attempt to draw attention of specialists on the need to address practical issues of organization and methodology of the audit process tasks. Further investigation of these areas are promising for their development.

Keywords: audit control, entrepreneurship, money, economic entities, labour.

Постановка проблеми. Результати аудиторського контролю праці та її оплати надають можливість замовникам аудиторських послуг здійснити оцінку ефективності функціонування системи управління в частині їх формування та використання, що напрямую характеризує ефективність підприємницької діяльності суб'єкта господарювання.

Саме від повноти та достовірності інформації про стан ефективності управління людськими ресурсами підприємства залежить оцінка діяльності менеджменту у процесі виконання функцій управління підприємницькою діяльністю та оцінка ефективності діяльності суб'єкта господарювання. Важливістю вирішення зазначених питань і обґрунтовується актуальність дослідження за даною тематикою.

Питанням організації та методики аудиторського контролю праці та її оплати підприємства присвячено праці таких вчених: Загороднього А. Г. [2], Закалінської К.О., Петрик О.А. [3], Пилипенка Л. М. [2], Проскуріної Н. М. [4], Редька О. Ю. [5], Сухаревої Л. О. [6], Цал-Цалка Ю. С. [7]. Вирішення проблем формування системного підходу до організації та методичного забезпечення аудиторського контролю праці та її оплати у процесі підприємницької діяльності є нагальним питанням до вирішення науковцями та практикуючими аудиторами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку аудиту як у теоретичному, так і методологічному спрямуванні, досліджуються вченими та висвітлюються у наукових джерелах. А.Г.Загородній, Л.М.Пилипенко розглянули сутність ризиків аудиторської діяльності, їх види, джерела виникнення та фактори впливу [2]. О. А. Петрик висвітлила організацію та методику аудиту підприємницької діяльності [3]. Проскуріна Н. М. присвятила свої дослідження вирішенню проблем процедурного забезпечення аудиту [4]. О. Ю. Редько дослідив зміни у контрольному середовищі у зв'язку з імплементацією незалежного аудиту в практику вітчизняного бізнесу [5]. Л. О. Сухарева,

К. О. Закалінська висвітлила результати дослідження проблеми оцінки якості бухгалтерського обліку в умовах системно орієнтованого аудиту [6]. У навчальному посібнику під загальною редакцією Ю. С. Цал-Цалка з позиції комплексного підходу розглянуті методологічні та організаційні засади аудиту фінансової звітності [7].

Вчені присвячують свої дослідження висвітленню основних положень організації та методики аудиту фінансової звітності у цілому, окремих її форм, або діяльності суб'єктів господарювання. Питання вирішення завдань, які виникають у процесі організації та використання методик аудиту праці та її оплати зумовлюють потребу окремих досліджень.

Мета статті. Метою висвітленого у даній статті дослідження є узагальнення теоретичних підходів та практики аудиту стосовно організації та методики аудиторського контролю праці та її оплати в суб'єкта господарювання.

Основні результати дослідження. Мета контролю аудитором праці та її оплати полягає у:

1. отриманні аудитором достатньої впевненості у тому, що:

1.1. людські ресурси і фонд оплати праці використовуються відповідно до норм законодавства, приписів нормативних актів,

1.2. здійснення розрахунків з оплати праці проводиться відповідно до затвердженого фінансового плану підприємницької діяльності;

1.3. здійснення нарахувань по оплаті праці проводиться відповідно до прийнятої облікової політики підприємства;

2. отриманні достатніх доказів у процесі формування незалежної думки для надання обґрунтованого висновку за результатами здійсненого контролю щодо законності, достовірності і доцільності використання праці та її оплати, а також відповідності їх бухгалтерського обліку нормам чинного законодавства.

Основними завданнями контролю аудитором праці та її оплати є:

- контроль за дотриманням чинного законодавства щодо розрахунків з оплати праці;
- встановлення правильності укладання трудових угод;
- перевірка правильності здійснення нормування праці та її оплати;
- перевірка ефективності системи внутрішнього контролю розрахунків з оплати праці;
- перевірка виплат заробітної плати за трудовими угодами на достовірність відображення в їх обліку;

- перевірка правильності розрахунку розмірів основної і додаткової оплати праці та премій;

- з'ясування законності та повноти утримань із заробітної плати та інших виплат працівникам;

- перевірка дотримання порядку депонування заробітної плати та своєчасності перерахування депонованих сум після закінчення строку позовної давності;

- встановлення правильності створення резерву оплати відпусток;

- перевірка достовірності показників звітності підприємства в частині відображення показників оплати праці.

Об'єктами контролю аудитором праці та її оплати є:

- дисципліна праці та дотримання трудового законодавства;
- політика оплати праці;
- зобов'язання з оплати праці;
- розрахунки за виплатами працівникам;
- нарахування і утримання із заробітної плати.

Виходячи із мети та завдань аудиторського контролю праці та її оплати *виділено такі джерела інформації:*

1. нормативна інформація:

1.1) вимоги законодавчих та нормативних документів, що регламентують працю та її оплату;

1.2) галузеві угоди про оплату праці;

1.3) вимоги законодавчих та нормативних документів, що регламентують облік праці та її оплати; наказ про облікову політику;

1.4) колективний договір;

1.5.) положення про робочий час; про оплату праці; про преміювання;

1.6) посадові інструкції;

2. планова інформація:

2.1) виробничо-фінансові плани, бізнес-плани;

2.2) трудові договори і контракти;

3. фактична інформація:

3.1) первинні документи з обліку праці та її оплати (наряди на відрядну роботу, подорожні листи автомобіля, товарно-транспортні накладні; таблиці обліку робочого часу; акти виконаних робіт, наданих послуг);

3.2) накопичувальні відомості, журнали обліку робіт і витрат;

3.3) розрахунково-платіжні відомості, зведені відомості нарахування оплати праці за складом і категоріями працівників, особові рахунки, реєстр депонованої заробітної плати, реєстр авансових виплат працівникам тощо;

3.4) реєстри аналітичного та синтетичного обліку;

3.5) аудиторські звіти, акти ревізій, матеріали інвентаризації тощо;

3.6) відповіді на запити аудитора;

3.7) статистична та фінансова звітність;

3.8) результати опитування управлінського персоналу, отримані у процесі аудиторського контролю.

Організація аудиторської перевірки праці та її оплати.

На підготовчій стадії аудиторської перевірки необхідно оцінити систему внутрішнього контролю підприємства.

Оцінивши систему внутрішнього контролю на підприємстві, аудитор переходить до планування аудиторської перевірки, кінцевим результатом якого є складання плану аудиту. У процесі планування аудиторської перевірки визначається склад аудиторської групи, робоче місце, комунікації, транспортне забезпечення та інші питання організаційного спрямування. Основні етапи організації аудиторської перевірки можна сформулювати за її етапами. Для прикладу наведено етапи аудиторської перевірки розрахунків з оплати праці (табл. 1).

Таблиця 1. Етапи аудиторської перевірки розрахунків з оплати праці

Етапи	Період застосування	Мета	Методи
1	2	3	4
Підготовчий	На початку аудиту, у процесі планування та на протязі усієї перевірки, при корегуванні планової документації	Краще розуміння системи трудових відносин підприємства-клієнта; Виявлення невірно відображених фактів у звітності; Визначення потенційних областей підвищеного ризику; Оцінка ефективності політики планування використання трудових ресурсів та оплати праці	Методи, що не пов'язані з розрахунками, які допускають використання загальних знань у сфері бухгалтерського обліку, поряд з достатнім розумінням системи контролю та обліку у клієнта, а також специфіки політики управління трудовим потенціалом клієнта, що дозволить зробити попередні висновки щодо повноти, точності взаємозв'язків суміжних показників
Детальна перевірка	У процесі здійснення незалежних тестів по суті (оборотів та сальдо рахунків 47, 65, 66, 81)	Отримання аудиторських доказів, які забезпечують необхідний рівень впевненості в ефективності системи обліку та внутрішнього контролю розрахунків за виплатами робітникам та пов'язаними з ними нарахуваннями та витратами на виплати робітникам, на підставі яких аудитор зможе зробити висновки щодо зниження аудиторського ризику до прийняттого рівня	В цілому методи порівняння показників клієнта з розрахованими аудитором, процентні методи та метод балансової зв'язки: шляхом зіставлення з іншими відомими показниками (нормативи чи відсотки заробітної плати водія від доходу, ставки податків за заробітною платою та на ФОП)

Продовження табл. 1

1	2	3	4
Заключний (Завершальний)	При аналізі виявлених відхилень, виконанні аналізу ефективності та підготовки аудиторського висновку	Підтвердження висновків, сформованих за результатами аудиторських процедур по суті на етапі детальної перевірки; визначення показників ефективності використання трудових ресурсів підприємства	Логічний аналіз та оцінка отриманої аудитором інформації, яка може підтвердити попередньо зроблені висновки або виявити сфери для здійснення додаткових процедур. Розповсюдження даних при виборі на всю сукупність, що перевіряється. Розрахунок показників ефективності

Методика контролю грошових коштів.

Для здійснення контролю за напрямом «грошові кошти» аудитор доцільно оцінити систему внутрішнього контролю підприємства з використанням окремих процедур та тестів. За результатами такої оцінки аудитор буде мати критерії для вибору методики аудиторського контролю.

У процесі здійснення контролю грошових коштів аудитором застосовуються такі методичні прийоми: інвентаризація; спостереження за здійсненням господарських та фінансових операцій, відображенням їх у системі бухгалтерського обліку; усне опитування; отримання письмових підтверджень; перевірка документів (за формою, суттю, змістом, логічна, хронологічна, експертна, зустрічна); взаємний контроль операцій і документів, підготовлених на підприємстві; перевірка арифметичних розрахунків; аналіз тощо.

Контроль аудитором грошових коштів у процесі здійснення касових операцій.

Перший етап контролю аудитором грошових коштів у процесі здійснення касових операцій передбачає проведення раптової ревізії каси з повним поаркушним перерахунком усіх грошей та інших грошових документів, що знаходяться у касі підприємства (векселів, зобов'язань).

Другим етапом є контроль правильності заповнення касових документів та організації порядку ведення касових операцій.

Третій етап контролю здійснюється по питанням на які цілі підприємство отримувало і видавало готівку.

На четвертому етапі контролю аудитором здійснюється перевірка повноти оприбуткування готівки в касі підприємства, яка надходить з різних джерел.

На п'ятому етапі контролю аудитор перевіряє додержання підприємством встановленого ліміту залишку готівки в касі підприємства.

На шостому етапі контролю аудитор проводить зіставлення даних первинних, аналітичних і синтетичних облікових документів з даними, відображеними у звітності підприємства, з метою встановлення їх відповідності.

За результатами аудиторського контролю грошових коштів підприємства у разі виявлення порушень аудитор здійснює їх класифікацію:

- за формальними ознаками (порушення визначеного порядку: формування первинних документів, ведення облікових реєстрів);
- за суттю (подроблені бухгалтерські записи).

Контроль аудитором операцій на поточному рахунку.

На першому етапі контролю операцій на поточному рахунку аудитором здійснюється встановлення кількості поточних, валютних та інших рахунків в установах банку, відповідності господарських операцій, які відображаються на вказаних рахунках, чинному законодавству.

На другому етапі контролю аудитором здійснюється перевірка повноти і своєчасності оприбуткування грошових коштів, що надійшли на рахунки підприємств, своєчасності перерахування податків до бюджету й обов'язкових платежів.

У процесі третього етапу контролю аудитором здійснюється перевірка правильності застосованої підприємством кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку за банківськими операціями.

Контроль аудитором операцій на депозитних рахунках та рахунках відкритих для акредитивів здійснюється встановленням наявності та перевіркою документів, якими обґрунтовується доцільність відкриття таких рахунків, збереження та цільове призначення коштів, що розміщені на цих рахунках.

Висновок. Використання у практичній діяльності узагальнених напрямів організації та методики аудиторського контролю грошових коштів надасть можливість покращання формування інформації для підвищення ефективності її використання системою управління підприємницької діяльності. Вищенаведені результати дослідження є спробою акцентувати увагу фахівців на потребу вирішення практичних питань організації та методики аудиту у процесі виконання завдань. Саме тому подальші дослідження із зазначених напрямів є перспективними для їх розвитку.

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2012 року. Ч. 1. / за ред. І.І. Нестеренко; [пер. з англ. Ольховікова О. Л., Селезньов О. В., Шарашидзе Т. Ц.]. – К.: Міжнародна федерація бухгалтерів; Аудиторська палата України, 2013.

2. Загородній А. Г. Ризики аудиторської діяльності: методика виявлення й оцінювання: [монографія] / А. Г. Загородній, Л. М. Пилипенко – Львів : ЗУКЦ, 2010.

3. Петрик О. А. Організація та методика аудиту підприємницької діяльності: [навч. посібн.] / О. А. Петрик – К.: КНЕУ, 2008.
4. Проскуріна Н. М. Процедурне забезпечення аудиту. Теорія та практика: [монографія] / Н. М. Проскуріна – К.: ДП “Інформ.-аналіт. агенство”, 2011.
5. Редько О. Ю. Аудит в Україні. Морфологія: [монографія] / О. Ю. Редько - К.: ДП “Інформ.-аналіт. агенство”, 2008.
6. Сухарева Л. О., Закалінська К. О. Аудит: оцінка якості системи бухгалтерського обліку: [монографія] / Л. О. Сухарева, К. О. Закалінська. – Донецьк.: «Вебер», 2009.
7. Аудит [навч. посібн.] / Ю. С. Цал-Цалко, Ю. Ю. Мороз., Л. А. Суліменко [та ін.]; [під заг. ред. Ю. С. Цал-Цалка]. – Житомир: ПП “Рута”, 2012.